

ISSN 2181-1709 (P)
ISSN 2181-1717 (E)

2024/№5

**ТА'ЛИМ ВА
INNOVATION
TADQIQOTLAR**

**ОБРАЗОВАНИЕ И
ИННОВАЦИОННЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ**

**EDUCATION AND
INNOVATIVE
RESEARCH**

TA'LIM VA INNOVATSION TADQIQOTLAR
ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
EDUCATION AND INNOVATIVE RESEARCH

№5/2024
MAY (II)

Muassis:

Buxoro davlat universiteti
 Fan va ta'lim MChJ

Bosh muharrir: Ma'murov Bahodir Baxshulloyevich, Buxoro davlat pedagogika instituti rektori

Jamoatchilik kengashi raisi: Xamidov Obidjon Xafizovich, Buxoro davlat universiteti rektori

Mas'ul kotib: Akramova Gulbahor Renatovna

Texnik muxarrir: Davronov Ismoil Ergashevich

Tahririyat manzili: Buxoro shahar, Q.Murtazoyev ko'chasi, 16-uy

E-mail:
 eirjurnal2020@gmail.com

Jurnalning elektron sayti:
 www.interscience.uz

Jurnal OAK Rayosatining 2021 yil 30 sentyabrdagi 306/6-son Qarori bilan **PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA, FILOLOGIYA, TARIX FANLARI** bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ruyxatiga kiritilgan

Bosishga ruxsat etildi:

10.06.2024 y.

Qog'oz bichimi 60x84 1/8. b/t.12,5.

Buyurtma raqami №0324 «FAN VA TA'LIM» nashriyotida chop etildi. Buxoro shahar <https://interscience.uz/> saytida joylashtirildi

Jurnal 28.07.2021 yilda 9305

raqami bilan O'zbekiston Ommaviy axborot vositalari davlat ro'yxatidan o'tgan

Jurnal 2020 yilda tashkil topdi va 2 oyda 1 marta chop etildi. 2021 yil noyabr oyidan boshlab har oyda 1 marta o'zbek, rus va ingliz tillarida chop etiladi

«Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar» xalqaro ilmiy-metodik jurnalidan ko'chirib bosish tahririyatning roziligi bilan amalga oshiriladi

Maqolada keltirilgan faktlarning to'g'riligi uchun muallif mas'uldir

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
Abdiyxamidova S. J., Erdonova F. Sh. Umumiy fizika laboratoriyasida o'quvchilarning bilim olishida virtual tajribalardan foydalanish samaradorligi	5
Abdullayev S. A. Iqtisodiyotda matrisa va determinantlarning qo'llanilishi	8
Alaudinova D. R. Peculiarities of development of communicative competence in English	14
Amirsaidova Sh., Bozorboyeva N. Maktabgacha yoshdagi intellektida kamchiligi bo'lgan bolalarning maktabga tayyorgarlik diagnostikasi	17
Ashurova O. A. Bo'lajak pedagogik otm mutaxassislarining ekoestetik madaniyatini rivojlantirish texnologiyasi	20
Avliyakulova N. M. Tasviriy san'at fanlarini o'qitishda ta'lim vositalari, boshqa fanlar bilan bog'lanishi va nazariy asoslari	24
Azimova D. O., Jo'rayeva N. O. Iqtidorli talabalarni tanlab olish, ularni rag'banlantirish va kasbga yo'naltirish	28
Azimova M. B., Ramazonova G. M. Tasviriy san'atda ilg'or pedagogik tajribalarni ommalashtirish metodikasi	31
Асланова А. Ф. Milliy brendingni ilgari surishda digital pr metodlari	36
Атамуратова М. М. Роль международной академической мобильности в подготовке будущих учителей	41
Bahronova Sh. I., Davlatova N. U. Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarini kreativligini rivojlantirishning mazmun, mohiyati	44
Boboyeva M. N. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodkorlik ko'nikmalarini va kreativlik qobiliyatlarini oshirish	48
Boymurodova X. M. Use of digital technologies in teaching foreign languages	51
Davlatova D. S. Biologiya yo'nalishi talabalariga "oliy matematika" bo'limidan ma'ruza mashg'ulotlarini tashkil etish	55
Erkinova N. M. Buyuk ipak yo'lining o'rta osiyo shaharlaridan o'tgan tarmoqlari va millatlararo savdo aloqalari xususida	61
Elchiyeva D. T. O'quvchilarda media kompetensiya shakllanishining pedagogik o'ziga xosliklari	65
Farmonov B. D. Methods and modern technologies of teaching language to english students for special purposes	71
Fayziyeva D. H. Bo'lajak pedagoglarning media kompetentligini rivojlantirish istiqbollari	75
G'ofurova A. X. Kasb talim "dizayn" yo'nalishida ixtisos fanlarni o'qitishda 3d texnologiyasi vositalarining samaradorligini tahlili	81
Hasanov B.N. Kompleks sonlar va ular ustida amallar	85
Hasanova D. B. Algoritmilar ishlab chiqish metodlari va ularning tahlili	94
Ishanova M. M. Sharq allomalari merosi asosida talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashning pedagogik - psixologik strategiyalari	97
Jabborova G. S. 9 – sinf algebra darsida o'quvchilarning darsda qiziqishini orttirishda sun'iy intellektdan foydalanish	103
Jamolova Sh. Q., Ravshanova Sh. E. Fizika darslarida talabalarning kasbiy kompetensiyalarini mobil dasturlar orqali shakllantirish metodikasi	109

TA'LIM VA INNOVATSION TADQIQOTLAR

JAMOATCHILIK KENGASHI A'ZOLARI

Djurayev Risboy Haydarovich, pedagogika fanlari doktori, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi akademigi.
Shamsutdinov Rustambek Temirovich, Andijon davlat universiteti professori, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan madaniyat hodimi, tarix fanlari doktori
Majidov Inom Urushevich, texnika fanlari doktori, professor. O'zbekiston milliy universiteti
Olimov Qahramon Tanzilovich, pedagogika fanlari doktori, professor. A.I.Gersen nomidagi Rossiya davlat pedagogika universiteti Toshkent filiali
Tadjixodjayev Zokirxo'ja Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor
Musurmonova Oyniso, pedagogika fanlari doktori, professor
Safarova Rohat G'aybulloyevna, pedagogika fanlari doktori, professor, T.N.Qori-Niyoziy nomidagi O'zbekiston pedagogika fanlari ilmiy tadqiqot instituti
Ibragimov Xolboy Ibragimovich, pedagogika fanlari doktori, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi akademigi.

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

XORIJ OLIMLARI

Artamonova Yekaterina Iosifovna, pedagogika fanlari doktori, professor, Moskva davlat pedagogika universiteti, Xalqaro pedagogika fanlari akademiyasining prezidenti
Yemelyanova Irina Yevgenyevna, pedagogika fanlari doktori, professor. Janubiy-ural davlat ijtimoiy -pedagogika universiteti. Rossiya
Kuzmenko Galina Anatolevna, pedagogika fanlari doktori, professor. Moskva davlat pedagogika universiteti, Jismoniy tarbiya, sport va salomatlik instituti
Safaraliyev Bozor Safaraliyevich, pedagogika fanlari doktori, professor. Chelyabinsk davlat akademiyasi
Kulishov Vladimir Vasilevich, pedagogika fanlari doktori, professor. Davlat iqtisodiyot va texnologiya universiteti prorektori, Krivoy Rog, Ukraina
Lazarenko Irina Rudolfovna, pedagogika fanlari doktori, professor. Altay davlat pedagogika universiteti rektori, Rossiya
Filippova Oksana Gennadevna, pedagogika fanlari doktori, professor. Janubiy-ural davlat ijtimoiy -pedagogika universiteti. Rossiya
Xristo Kyuchukov, pedagogika fanlari doktori. Umumiy tilshunoslik va psixolingvistika professori. Berlin Erkin universiteti, Turkologiya instituti. Xalqaro psixolingvistika va Sotsiolingvistika jurnali asoschisi va muharriri, Germaniya
Kumskov Mixail Ivanovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor. M.V. Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti
Maksimenko Sergey Dmitriyevich, akademik, psixologiya fanlari doktori, professor. Ukraina Milliy pedagogika fanlari akademiyasining akademigi
Padalka Oleg Semenovich, pedagogika fanlari doktori, professor, M.P. Dragomanova nomidagi pedagogika milliy universiteti, Ukraina
Hazretali Tursun, tarix fanlari doktori, professor, Xoja Ahmad Yassaviy nomidagi xalqaro qozoq-turk universiteti professori
Mamedova Irada, tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent, Ozarbayjon Milliy akademiyasi Tarix instituti bo'lim boshlig'i
Timur Xo'jao'g'li, tilshunos va adabiyotshunos olim. Michigan universiteti professori (AQSh)
Nurettin Hatunoğlu Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (Turkiya)
Mullodjanov Sayfullo Kuchakovich, tarix fanlari doktori, professor. Tojikiston milliy universiteti
Gushko Sergey Vladimirovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Davlat iqtisodiyot va texnologiya universiteti prorektori, Krivoy Rog, Ukraina

O'ZBEKISTON OLIMLARI

TARIX FANLARI

Inoyatov Sulaymon Inoyatovich, tarix fanlari doktori, professor. Buxoro davlat universiteti
Azamat Ziyov, tarix fanlari doktori, akademik, O'zbekiston Fanlar akademiyasi Tarix instituti direktori
Rajabov Qahramon Kenjayevich, tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Fanlar akademiyasi Tarix instituti bosh ilmiy xodimi
Rashidov Oybek Rasulovich, tarix fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti

FILOLOGIYA FANLARI

Madjidova Ra'no Urishevna, filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Sharipova Laylo Frunzeyevna, filologiya fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti
Nigmatova Lolaxon Xamidovna, filologiya fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti
Yusupova Hilola O'ktamovna, filologiya fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro davlat pedagogika instituti
Akramova Surayo Renatovna, filologiya fanlari bo'yicha falsafa do'ntori (PhD), dotsent. Buxoro davlat pedagogika instituti

PEDAGOGIKA FANLARI

Tolipov O'tkir Qarshiyevich, pedagogika fanlari doktori, professor. Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti.
Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor. Buxoro davlat universiteti
Dilova Nargiza Gaybullaevna, pedagogika fanlari doktori DSc, professor. Buxoro davlat universiteti
Tilavova Matlab Muxammadovna, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro davlat pedagogika instituti
Sohibov Akram Rustamovich, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Qarshi davlat universiteti
Umarov Baxshullo Jo'rayevich, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro davlat pedagogika instituti
Hasanova Gulnoz Qosimovna, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro davlat pedagogika instituti
Inoyatov Abdullo Shodiyevich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dotsent. Buxoro davlat universiteti
Davronov Nurzod Ismoilovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dotsent. Buxoro davlat pedagogika instituti

PSIXOLOGIYA FANLARI

Umarov Baxriddin Mingbayevich, psixologiya fanlari doktori, professor. Toshkent davlat pedagogika universiteti
Bafayev Muxiddin Muxammadovich, psixologiya fanlari buyicha falsafa doktori (PhD). Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

IQTISODIYOT FANLARI

Kurolov Kobuljon Kulmanovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi direktori
Mamanazarov Abdusakim Bozorovich, pedagogika fanlari doktori DSc. Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti Toshkent filiali

FALSAFA FANLARI

Namozov Bobir Bahriyevich, falsafa fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti

BIOLOGIYA FANLARI

Artikova Hafiza To'yumurodovna, biologiya fanlari doktori, professor. Buxoro davlat pedagogika instituti

ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ

ЧЛЕНЫ ОБЩЕСТВЕННОГО СОВЕТА

- Джурраев Рисбой Хайдарович*, доктор педагогических наук, академик АНРУз
Шамсутдинов Рустамбек Темирович, профессор Андиганского государственного университета, заслуженный работник культуры Узбекистана, доктор исторических наук
Мажидов Ином Урушевич, доктор технических наук, профессор, Национальный университет Узбекистана им. Мирзо Улугбека
Олимов Кахрамон Танзилович, доктор педагогических наук, профессор, Ташкентский филиал Российского государственного педагогического университета имени А.И. Герцена
Таджиходжаев Зокирхужа Абдусатторович, доктор технических наук, профессор
Мусурмонова Ойнисо, доктор педагогических наук, профессор
Сафарова Рохат Гайбуллоевна, доктор педагогических наук, профессор, Узбекский научно-исследовательский институт педагогических наук имени Т. Н. Кори-Ниязи
Ибрагимов Холбой Ибрагимович, доктор педагогических наук, академик АНРУз

РЕДАКЦИОННО-ИЗДАТЕЛЬСКИЙ СОВЕТ ЗАРУБЕЖНЫЕ УЧЕНЫЕ

- Артамонова Екатерина Иосифовна*, доктор педагогических наук, профессор, Московского государственного педагогического университета. Президент Международной академии педагогических наук
Емельянова Ирина Евгеньевна, доктор педагогических наук, профессор, Южно-уральский государственный гуманитарно-педагогический университет, Россия
Кузьменко Галина Анатольевна, доктор педагогических наук, профессор, Московский государственный педагогический университет, Институт физической культуры, спорта и здоровья
Сафаралиев Бозор Сафаралиевич, доктор педагогических наук, профессор кафедры социально-культурной деятельности Челябинской государственной академии
Кулишов Владимир Васильевич, доктор педагогических наук, профессор, Государственный университет экономики и технологий, Кривой Рог, Украина
Лазаренко Ирина Рудольфовна, доктор педагогических наук, профессор, Ректор Алтайского государственного педагогического университета, Россия
Филиппова Оксана Геннадьевна, доктор педагогических наук, профессор, Южно-уральский государственный гуманитарно-педагогический университет, Россия
Христо Кючюков, доктор педагогических наук. Профессор общего языкознания и психолингвистики. Свободный университет Берлина, Институт тюркологии. Редактор Международного журнала психолингвистики и социоллингвистики, Германия
Кумсков Михаил Иванович, доктор физико-математических наук, профессор Московского государственного университета им. М.В. Ломоносова
Максименко Сергей Дмитриевич, академик, доктор психологических наук, профессор, Академик Национальной академии педагогических наук Украины
Падалка Олег Семенович, доктор педагогических наук, профессор, Национального педагогического университета имени М.П. Драгоманова, Украина
Хазретали Турсун, доктор исторических наук, профессор Международного казахско-турецкого университета имени Ходжи Ахмада Яссави
Мамедова Ирада, PhD по историческим наукам, доцент, заведующий институтом истории Национальной Академии Азербайджана
Тимур Хужаугли, лингвист и литературовед. Профессор Мичиганского университета (США)
Nurettin Hatipoğlu, Assoc. доктор, университет Зонгулдак Бюлент Эджевит, факультет искусств и наук, исторический факультет (Турция)
Муллоджанов Сайфулло Кучакович, доктор исторических наук, профессор, Национальный университет Таджикистана
Гушко Сергей Владимирович, доктор экономических наук, профессор, проректор Государственного экономико-технологического университета, Кривой Рог, Украина

УЧЕНЫЕ УЗБЕКИСТАНА

История

- Иноятлов Сулаймон Иноятovich*, доктор исторических наук, профессор, Бухарский государственный университет
Азамат Зиё, доктор исторических наук, академик, директор Института истории Академии наук Узбекистана
Рахматов Кахрамон Кеңжаевич, доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института истории Академии наук Узбекистана
Ойбек Расулович Рашидов, доктор исторических наук, Бухарский государственный университет

Филология

- Маджидова Рано Уришевна*, доктор филологических наук, профессор, Узбекский государственный университет мировых языков
Шарипова Лайло Фрунзеевна, доктор филологических наук, Бухарский государственный университет
Нигматова Лолахан Хамидовна, доктор филологических наук, Бухарский государственный университет
Юсупова Хилола Уктамовна, кандидат филологических наук, доцент, заведующий педагогическим институтом
Акрамова Сураё Ренатовна, доктор философских наук, доцент, Бухарский государственный педагогический институт

Педагогика

- Толипов Уткир Каршиевич*, доктор педагогических наук, профессор, Ташкентский государственный педагогический университет имени Низами.
Олимов Ширинбой Шарофович, доктор педагогических наук, профессор, Бухарский государственный университет
Тилавова Матлаб Мухаммадовна, кандидат педагогических наук, доцент, Бухарский государственный педагогический институт
Дилова Наргиза Гайбуллоевна, доктор педагогических наук (DSc), профессор, Бухарский государственный университет
Сохибов Акрам Рустамович, кандидат педагогических наук, доцент, Каршинский государственный университет
Умаров Бахтиулло Джурраевич, кандидат педагогических наук, доцент, Бухарский государственный педагогический институт
Хасанова Гулноз Касимовна, кандидат педагогических наук, доцент, Бухарский государственный педагогический институт
Иноятлов Абдулло Шодиевич, доктор философских наук (PhD) по педагогическим наукам, доцент, Бухарский государственный университет
Давронов Нурзод Исмоилович, PhD по педагогическим наукам, доцент, Бухарский государственный педагогический институт

Психология

- Умаров Бахриддин Мингаевич*, доктор психологических наук, профессор, Ташкентский государственный педагогический университет
Бафиев Мухиддин Мухаммадович, PhD по психологическим наукам, Ташкентский государственный педагогический университет имени Низами

Экономика

- Куролов Кобулжон Кулманович*, доктор экономических наук, профессор, Директор сетевого центра переподготовки и повышения квалификации педагогов Ташкентского государственного технического университета имени Ислама Каримова
Маманазаров Абдухаким Бозорович, доктор педагогических наук (DSc), доцент, Ташкентский филиал Московского государственного университета им. М.В. Ломоносова

Философия

- Намозов Бобир Бағриевич*, доктор философских наук, Бухарский государственный университет

Биология

- Артикова Хафиза Тоймуродовна*, доктор биологических наук, профессор, Бухарский государственный педагогический институт

EDUCATION AND INNOVATIVE RESEARCH

MEMBERS OF THE PUBLIC COUNCIL

- Risboy Haydarovich Djuraev**, doctor of Pedagogical Sciences, Academician of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan
Rustambek Temirovich Shamsutdinov, professor of Andijan State University, Honored Worker of Culture of Uzbekistan, Doctor of Historical Sciences
Inom Urushevich Majidov, doctor of Technical Sciences, Professor. National University of Uzbekistan.
Kahramon Tanzilovich Olimov, doctor of Pedagogical Sciences, Professor. Tashkent branch of the Russian State Pedagogical University named after AI Gertsen
Zokirkhoja Abdusattorovich Tadjikhodjaev, doctor of Technical Sciences, Professor
Oyniso Musurmonova, doctor of pedagogical sciences, professor
Rohat Gaybulloevna Safarova, doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzbek Scientific Research Institute of Pedagogical Sciences named after TN Qori-Niyazi.
Kholboy Ibragimovich Ibragimov, doctor of Pedagogical Sciences, Academician of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan

MEMBERS OF EDITORIAL COUNCIL

- Ekaterina Iosifovna Artamonova**, doctor of Pedagogical Sciences, Professor, President of the Moscow State Pedagogical University, International Academy of Pedagogical Sciences
Irina Evgeneevna Emelyanova, doctor of Pedagogical Sciences, Professor, South Ural State Humanitarian Pedagogical University, Russia
Galina Anatolevna Kuzmenko, doctor of Pedagogical Sciences, Professor. Moscow State Pedagogical University, Institute of Physical Culture, Sports and Health
Bozor Safaralievich Safaraliev, doctor of pedagogical sciences, professor. Chelyabinsk State Academy
Vladimir Vasilevich Kulishov, doctor of Pedagogical Sciences, Professor. Vice-Rector of the State University of Economics and Technology, Krivoy Rog, Ukraine
Irina Rudolfovna Lazarenko, doctor of Pedagogical Sciences, Professor. Rector of Altai State Pedagogical University, Russia
Oksana Gennadevna Filippova, doctor of Pedagogical Sciences, Professor. South Ural State Humanitarian Pedagogical University, Russia
Christo Kyuchukov, doctor of Pedagogical Sciences. Professor of General Linguistics Psycholinguistics. Free University of Berlin, Institute of Turkology. Founder and editor of the International Journal of Psycholinguistics and Sociolinguistics, Germany
Mikhail Ivanovich Kumskov, doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor. M.V. Lomonosov Moscow State University
Sergey Dmitriyevich Maksimenko, academician, doctor of psychological sciences, professor. Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
Oleg Semenovich Padalka, doctor of Pedagogical Sciences, Professor, National Pedagogical University named after M.P. Dragomanova, Ukraine
Tursun Hazretili, doctor of Historical Sciences, Professor of the International Kazakh-Turkish University named after Khoja Ahmad Yassavi
Khuzhaugli Timur, linguist and literary critic. Professor at the University of Michigan (USA)
Hatunoğlu Nurettin, Assoc. Dr., Zonguldak Bulent Ecevit University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History (Turkey)
Mullojanov Sayfullo Kuchakovich, doctor of Historical Sciences, Professor. National University of Tajikistan
Gushko Sergey Vladimirovich, doctor of Economics, Professor, Vice-Rector of the State University of Economics and Technology, Krivoy Rog, Ukraine

SCIENTISTS OF UZBEKISTAN

History

- Inoyatov Sulaimon Inoyatovich**, doctor of Historical Sciences, Professor. Bukhara State University
Azamat Ziyo, doctor of Historical Sciences, Academician, director of the Institute of History of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Rajabov Kakhramon Kenjayevich, doctor of Historical Sciences, Professor, main researcher of the Institute of History of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Rashidov Oybek Rasulovich, doctor of Historical Sciences. Bukhara State University

Philology

- Majidova Rano Urishevna**, doctor of Philology, Professor, Uzbek State University of World Languages
Sharipova Laylo Frunzejevna, professor, Doctor of Philology. Bukhara State University
Nigmatova Lolaxon Xamidovna, doctor of Philology. Bukhara State University
Yusupova Khilola Oktamovna, candidate of philological sciences, associate professor. Bukhara Engineering and Technology Institute
Akramova Surayo Renatovna, doctor of Philosophy, Associate Professor. Bukhara State Pedagogical Institute

Pedagogy

- Tolipov Utkir Karshiyevich**, doctor of Pedagogy, Professor. Tashkent State Pedagogical University named after Nizami.
Olimov Shirinboy Sharofovich, doctor of pedagogical sciences, professor. Bukhara State University
Tilavova Matlab Muhammadovna, candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor. Bukhara State Pedagogical Institute
Dilova Nargiza Gaybullayevna, doctor of pedagogical sciences (DSc), Professor. Bukhara State University
Sohibov Akram Rustamovich, candidate of pedagogical sciences, associate professor. Karshi State University
Umarov Bakhshullo Djurayevich, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor. Bukhara State Pedagogical Institute
Khasanova Gulnoz Kasimovna, candidate of pedagogical sciences, associate professor. Bukhara State Pedagogical Institute
Inoyatov Abdullo Shodievich, doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor. Bukhara State University
Davronov Nurzod Ismoilovich, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor. Bukhara State Pedagogical Institute

Psychology

- Umarov Bakhridin Mingbayevich**, doctor of Psychology, Professor. Tashkent State Pedagogical University
Bafaev Muhiddin Mukhamadovich, PhD in Psychological Sciences. Tashkent State Pedagogical University named after Nizami

Economy

- Kurolov Kobuljon Kulmanovich**, doctor of Economics, Professor. Director of the network center for retraining and advanced training of teachers of the Tashkent State Technical University named after Islam Karimov
Mamanazarov Abdulkhakim Bozorovich, doctor of pedagogical sciences (DSc), associate professor. Tashkent branch of Moscow State University. M.V. Lomonosov

Philosophy

- Namozov Bobir Baxriyevich**, doctor of Philosophy. Bukhara State University

Biology

- Artikova Khafiza Tuymurodovna**, doctor of Biological Sciences, Associate Professor. Bukhara State Pedagogical Institute

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING IJODKORLIK KO'NIKMALARINI VA KREATIVLIK QOBILIYATLARINI OSHIRISH

Boboyeva Muyassar Norboyevna

Buxoro davlat universiteti, Matematik analiz kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodkorlik ko'nikmalarini shakllantirish masalalari ko'rib chiqilgan. O'quvchilarning kreativlik qobiliyatlarini oshirish uchun dars o'tishda qo'llaniladigan usul-uslublar ko'rsatib o'tilgan. Darsni to'g'ri tashkil qilish, usul va uslublarni to'g'ri tanlab, dars samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Kreativlik, usul-uslub, ta'lim, o'quvchi, qobiliyat, diqqat, muammoli savol, fikr, texnik fikrlash, texnik ijodkorlik, ijodkor, dizayn.

IMPROVING IMAGINATION SKILLS AND CREATIVITY SKILLS OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

Boboyeva Muyassar Norboyevna

Bukhara State University, Senior teacher of the Department of Mathematical Analysis

Abstract: This article covers the issues of the formation of creativity skills of Primary School students. The techniques used to enhance students creativity skills are outlined in the classroom. The correct Organization of the lesson is aimed at improving the effectiveness of the lesson by correctly choosing methods and techniques.

Keywords: Creativity, method-style, education, reader, ability, attention, problem question, thought, technical thinking, technical creativity, creator, design.

ПОВЫШЕНИЕ ТВОРЧЕСКИХ НАВЫКОВ И КРЕАТИВНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Бобоева Муяссар Норбоевна

Бухарский государственный университет, Старший преподаватель кафедры математического анализа

Аннотация: В данной статье рассмотрены вопросы формирования творческих навыков младших школьников. Показаны методы-приемы, применяемые при проведении урока для повышения творческих способностей учащихся. Правильная организация урока направлена на повышение эффективности урока путем правильного выбора методов и приемов.

Ключевые слова: Креативность, метод-метод, воспитание, ученик, способности, внимание, проблемный вопрос, мысль, техническое мышление, техническое творчество, креатив, дизайн.

Respublikamizda ta'lim mazmunini takomillashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar maktablarda foydalanilayotgan darslik hamda adabiyotlarni har tomonlama ko'rib, tahlil qilishni talab qiladi. Shunga asosan xalq xo'jaligi uchun yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashning asosiy omillaridan biri bo'lgan darslik va o'quv qo'llanmalarini yaratishga yangicha yondashib, ularni amaliyotga tezkor joriy qilish zarur.

Keyingi yillarda umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'qitilayotgan asosiy fanlarning deyarli hammasi bo'yicha darsliklar va dasturlar qayta ko'rib chiqilib, yangidan nashr qilinmoqda. Bu darsliklarda fan asoslarini eng so'nggi yutuq va o'zgarishlar bilan bayon qilishdan tashqari, milliylik, mahalliy sharoit va xalqimiz psixologiyasining o'ziga xos xususiyatlari o'z aksini topmoqda.

Respublikamizda chop qilinayotgan umumiy o'rta ta'lim maktablari darsliklarida o'quvchilarning mavzularni ongli ravishda o'zlashtirishi, hamda o'qish jarayonida ularning mustaqillik va faollik ko'rsatishlariga keng imkoniyatlar yaratilmoqda. O'qish jarayonida o'quvchi o'zini shaxs sifatida namoyon qiladi. O'qituvchining asosiy vazifalaridan biri – o'quvchi bilimlarni qanday o'zlashtirayotganligini, materialga va fanni o'rganishga, umuman o'qishga bo'lgan qiziqishini to'g'ri aniqlashdan iborat. O'quvchilarning o'qishga jiddiy munosabatda bo'lishi ularni ma'lum fanning turmushdagi ahamiyatini to'g'ri anglab, bajariladigan ishning zarurligini tushunishdan, unga nisbatan qiziqish paydo bo'lishidan boshlanadi. O'quvchilarning o'qish jarayonidagi faolligi ko'plab ta'sirlar, jumladan bajarilayotgan ish tavsifi, fikrlashda va amaliy faoliyatda uning qanchalik mustaqilligiga bevosita bog'liq.

Didaktikada o'quvchilarning individual qobiliyatlari hamda tafakkurini rivojlantirish har bir o'quvchining

ijodiy faolligi bilan bog'liq. Ayniqsa ustalik bilan tuzilgan topshiriqlar ijodiy mustaqillikning namoyon bo'lishiga yuqori darajada ko'maklashadi. Bunda o'quvchilar topshiriqni tayyor namunalarni bo'yicha bajarmasdan, balki bu jarayonga qandaydir yangilik qo'shib, qo'yilgan masalani yechishda zamonaviy metodikadan foydalanib, o'z mulohazalarini bildirib, o'rganilayotgan hodisadagi o'zlari uchun yangi qirralarni ochadilar. Bunday sharoitda o'quvchi bilish faoliyatining yangi metodlarini egallaydi. Ijodiy bilish o'rganilayotgan hodisaning yangi qirralarini ochishni, bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirishni, o'quv materialini o'rganishning yanada mukammal metodlaridan foydalanishni taqozo qiladi.

Shu bilan bir qatorda ijodkorlik ko'nikmasi taqlid orqali shakllanishini ham alohida qayd qilib o'tish lozim. O'quvchilarning takrorlash, taqlid qilish kabi faoliyatlari ijodkorlik ko'nikmalarining rivojlanishiga ko'maklashadi. O'quvchining ijodkorligi uning taqlid qilish uchun egallagan bilim va ko'nikmalariga tayanadi va uning masalalar yechish, topshiriqlarni bajarishdagi mustaqilligida namoyon bo'ladi.

Mamlakatimiz taraqqiyotining hozirgi bosqichidagi mehnatga ijodiy yondoshish bo'yicha o'quvchilarni o'qish jarayonida har tomonlama rivojlantirish vazifasini qo'ymoqda. Shu munosabat bilan individual mustaqil ishlar va ularning turli ko'rinishlariga bo'lgan qiziqish nazariyotchi pedagoglar o'rtasida ham amaliyotchi-o'qituvchilar o'rtasida ham ortib bormoqda. Hozirgi kundagi maktablarga rivojlangan tafakkur va nisbatan katta tajribaga ega bo'lgan o'smirlar kirib kelmoqdalar. Internet, kino, radio, teleko'rsatuv, ko'plab adabiyot va hokazolar bolalarning rivojlanishiga o'z ijodiy ta'sirini ko'rsatmoqda. Bu bolalarning hayotiy tajribalari ortishiga, qiziqishlarining rivojlanishiga ko'maklashadi. XXI asrda yashayotgan bolalar bilan eski uslubda ishlab yaxshi natijalarga erishish qiyin, ularni qiziqtirish, jalb qilish va faolligini ma'lum yo'nalishga sola bilish zarur. Shu sababli o'quvchilarning o'qishga qiziqishini orttirish, mustaqilligini rag'batlantirish va o'qish jarayonidagi ijodkorlik faolligini rivojlantirishga qaratilgan individual mustaqil ishlarining ahamiyati kelajakda yanada orta boradi. Jamiyatimizning hozirgi rivojlanish bosqichida mehnatga ijodiy yondoshish bo'yicha talablar ta'lim jarayonida o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirish vazifasini qo'ymoqda.

Zamonaviy ta'limda o'quvchilarga nafaqat bilim berish balki, ularning kreativlik qobiliyatlarini ham oshirish kerak bo'ladi. Chunki hozirgi zamonda zamon bilan hamnafas yurish juda muhim sanaladi. Ta'lim jarayonida interfaol uslublar, innovatsion texnologiyalardan foydalanib, ta'limning samaradorligini ko'tarishga bo'lgan qiziqish, e'tibor dolzarb vazifalardan biri. Yangi va ilg'or pedagogik texnologiyalar qo'llanilgan darslar o'quvchilar egallayotgan bilimlarni mustaqil o'rganib, tahlil qilishlariga, xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishlariga qaratilgan bo'lishi kerak. O'qituvchi bu jarayonda o'quvchi shaxsining rivojlanishi, shakllanishi, bilim olishi, tarbiyalanishiga va o'quvchilarning kreativlik, yaratuvchanlik qobiliyatlari oshishiga sharoit yaratadi, shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yo'naltiruvchilik vazifasini bajaradi. Darsni to'g'ri tashkil qilish o'quvchilarning taqdim etilgan bilimlarni yaxshi egallashlariga, o'zlari mustaqil fikrlab xulosa qilishlariga, do'stlaridan o'rganishlariga, yangi fikrlar yaratishlariga turtki bo'ladi.

Darsning qanday o'tishi darsning kirish qismida o'quvchilarni darsga jalb qilishimizga bog'liq. Chunki o'quvchi darsga to'liq tayyor bo'lishi uchun diqqatini jamlashi muhim. O'quvchi diqqatini jalb qilish uchun darsning kirish qismida o'quvchilarga mavzuga mos jumboqli, muammoli savol berish kerak bo'ladi. Savolimiz shunday bo'lishi kerakki, o'quvchi bu savol javobini topishi uchun darsning oxirigacha mavzuni o'rganishga majbur bo'lsin. Dastlab o'quvchilar bu savol yuzasidan ozroq muhokama qilishlariga sharoit yaratib bering. So'ngra muhokamani yakunlab, yangi mavzuni o'tish kerak. Shunda dars oxirigacha o'quvchi diqqatini tuta olamiz. Biz dars davomida o'quvchilarni 100 foiz aktiv holda ushlab turishimiz kerak. Buning uchun esa dars davomida vaqti - vaqti bilan muammoli savol berib turish kifoya qiladi. Darsda o'quvchilar qiziqishlarini oshirishda o'qituvchining kreativligi juda muhim. Zerikarli dars muhitining saballaridan biri - o'quvchilar diqqatining pastligi, darsga befarqligi va dangasaligi.

Har doim bir xillikdan qochish kerak: O'tilgan mavzuni so'rash, yangi mavzuni odatdagidek tashkil qilish usulida o'tilgan dars samarasi bo'lmaydi. Sayohat metodi orqali darsni tashkil qilish. Dars boshida o'quvchilarga "Bugun biz sizlar bilan darsimizda sayohat qilamiz" deymiz. So'ng o'tiladigan mavzuni bir nechta qismlarga bo'lib olamiz. Bunda o'tilayotgan mavzuning asosiy qoida, fikrlarini alohida qog'oz kartochkalarga yozib oling. O'quvchilar ana shu berilgan fikrlarni maktab atrofida joylashgan korxonaga, savdo va boshqa ob'yektlarga biriktirib olishlari kerak bo'ladi. Shunda o'quvchilardan do'stining 1- ma'lumotni qaysi ob'yektga joylashtirganini so'rash kifoya. O'quvchidan "Ushbu ob'yektga qaysi ma'lumotlar biriktirildi?" deb so'rash mumkin. Bu usulda o'quvchilar darsda berilgan barcha ma'lumotlarni eslab qolishlariga, hamda, o'tilgan mavzudagi ma'lumotlarni darsning o'zidayoq eslab qolishga erishiladi. Yangi mavzuni eslab qolishda butun sinf yoki kichik guruhni qamrab olib, berilgan mavzu yuzasidan

o'z fikrlarini bayon qilishlari so'raladi. O'quvchilarga ko'proq o'zlari mantiqiy o'ylashga va mustaqil ravishda fikrlashga undaydigan o'ylantiruvchi savollar berish kerak. Bunday so'rovlar o'quvchilarda yangi kreativ fikrlar tug'ilishiga ko'makchi bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Azizxo'jaev A. O'qituvchi mutaxassisligiga tayyorlash texnologiyasi. T. A. I. Vorobev, S.
2. Sh.S.Sharipov "Kasb ta'limi tizimida o'quvchilar ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirishning uzluksizligi". Toshkent: "Fan" nashriyoti. 2005 y.
3. Boboyeva M., Qutliyeva Z. (2019). Formation of elementary mathematical concepts in preschool children. J. Global Research in Math. Archives, 6(11),10-12.
4. Boboyeva M.N. Increasing creative activity of students by application of methods of analysis and synthesis in mathematics lessons. ResearchJet Journal of Analysis and Inventions. 3:05 (2022), p.67-75.
5. Boboyeva M.N. Maktab matematika darslarida misol-masalalar yechish orqali turli kasblarga oid ma'lumotlarni singdirish. Science and Education 2:8 (2021), 496-504 b.
6. Boboyeva M.N. Differensial hisobning iqtisodda qo'llanilishini takomillashtirish istiqbollari. Science and Education 2:8 (2021),476-485 b.
7. Boboyeva M.N. "Matritsalar haqida tushuncha va ular ustida amallar" mavzusini ayrim interfaol metodlardan foydalanib o'qitish. Pedagogik mahorat Maxsus son (2021), 38-42 b.
8. Бобоева М.Н. "Чизиқли тенгламалар системаси" мавзусини ўқитишда муаммоли таълим технологияси ва "зинама-зина" методини қўллаш. Pedagogik akmeologiya. Maxsus son (2022) 67-74 b.

Jurnal Ommaviy axborot vositasi davlat ro'yxatidan 2020 yil 6 oktyabrda o'tgan.
Jurnal har oyda bir marta o'zbek, rus va ingliz tillarida nashr etiladi.
Jurnalning hajmi 60x84, 1/8, A-4;

«Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar» xalqaro ilmiy-metodik jurnali 2020 yil oktyabrdan nashr etilmoqda.

Pedagogika, psixologiya, filologiya va tilshunoslik, matematika, fizika va mexanika, texnika fanlari, tabiatshunoslik, tarix va falsafa, turizm va iqtisodiyot, axborot kommunikatsion texnologiyalari, geografiya sohalardagi ilmiy va ilmiy-uslubiy materi-allarni o'z ichiga oladi. Nashr qilingan materiallar mualliflari O'zbekiston Respublikasi hamda yaqin va uzoq xorijning yetakchi olimlari, tadqiqotchizlanuvchilari.

Jurnalning kalit so'zlari:

Oliy pedagogik ta'lim nazariyasi va amaliyoti; umumiy va maxsus pedagogika va psixologiya, pedagogika va innovatsiya, integratsiya, O'zbekiston, Rossiya va xorijiy mamlakatlarning ta'lim tizimi; ta'lim jarayoni; ko'p madaniyatli va mintaqaviy ta'lim; III Renessans, XXI asrdagi ta'lim; ta'lim va tarbiya sohasidagi milliy va qadriyat ustuvorliklari; ta'lim sifatini monitoring qilish; uzluksiz pedagogik ta'lim tizimi; ta'lim dasturlari; umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining davlat ta'lim standartlari; o'qituvchilarni tayyorlash tizimidagi ta'lim texnologiyalari.

Guvohnoma raqami № 8882

Bosh muharrir: B.B.MA'MUROV

Bosishga ruxsat etildi: 10.06.2024 y.

Qog'oz bichimi 60x84 1/8. b/t.12,5.

Buyurtma raqami №0324

«FAN VA TA'LIM» nashriyotida chop etildi. Buxoro shahar.

<https://interscience.uz/> saytida joylashtirildi

